

راهنمای گفتار بدون لهجه ترکی برای پارسی‌زبانان

مناسب کارمندان، هنرمندان غیربومی و مهاجران

آراز غلامی

بهار ۱۴۰۳

مقدمه

زبان ترکی به دو الفبای عربی (که در میان ترکان ایران متداول است) و الفبای لاتین (که در جمهوری آذربایجان استفاده می‌شود) نوشته می‌شود. نوع لاتین آن موضوع این کتابچه نیست، اما نوع عربی آن که در آذربایجان ایران استفاده می‌شود، به دلیل تفاوت‌هایی که با الفبای فارسی دارد، باعث سخت‌تر شدن تلفظ‌ها برای پارسی‌زبانان می‌گردد. در این کتابچه، تلاش می‌شود ابهامات موجود برای مخاطبان پارسی‌زبان حل شده و امکان تلفظ صحیح و بدون لهجه برای آنان فراهم گردد. پیش‌فرض این کتابچه این است که خواننده در حد متوسط به دایره لغات و دستور زبان ترکی تسلط دارد و صرفاً در مورد نحوه تلفظ راهنمایی‌هایی ارائه می‌دهد.

بخش اول

الفبای ترکی مانند الفبای فارسی از الفبای عربی ریشه می‌گیرد و همانطور که تلفظ بعضی از حروف در زبان فارسی و عربی یکسان نیست (مانند ح یا ذ یا ظ) در زبان ترکی و الفبای آن نیز برخی از حروف شکل یکسان ولی تلفظ متفاوتی دارند. این حروف به دو گروه صدادار و بی‌صدا تقسیم می‌شوند و عبارتند از:

بی‌صدا: ق، گ، ک، چ، ج

به غیر از حرف «ج» و «چ» باقی‌مانده‌ی حروف در زبان فارسی وجود دارند و صرفاً به صورت جابجا تلفظ می‌شوند. در ادامه با آن‌ها آشنا خواهیم شد.

ق

احتمالاً در مورد نحوه تلفظ «قند» توسط ترک‌زبانان که «گند» می‌گویند شنیده‌اید. این تفاوت از تفاوت آواها در الفبای ترکی و فارسی نشأت می‌گیرد. در زبان فارسی حرف «ق» شبیه به «غ» تلفظ می‌شود حال آنکه در ترکی این حرف دقیقاً معادل «گ» فارسی تلفظ می‌شود. برای تلفظ «ق» جز جایگزینی ذهنی با «گ» چیزی لازم نیست.

مثال: قَره (سیاه)، قابلاما (قابلمه)، قند، قِیچی (قئچی)
تلفظ با حروف فارسی: گره، گابلاما، گند، گیچی

گ

این حرف در زبان ترکی معادل حرف «ج» در فارسی تلفظ می‌شود. تنها کافیست در ذهنتان حرف «گ» را با «ج» جایگزین کنید.

مثال: گل گنداخ (بیا بریم)، گوردوم (دیدم)
تلفظ با حروف فارسی: جل جنداخ، جوردوم

ک

این حرف در زبان ترکی معادل حرف «چ» در فارسی تلفظ می‌شود. تنها کفایت در ذهن‌تان حرف «ک» را با «چ» جایگزین کنید.
مثال: گَلَمَه (کلمه)، گَزَه (کره)
تلفظ با حروف فارسی: چَلَمَه، چَرَه

چ

این حرف در زبان ترکی به جای تلفظ در گلو، با تماس مرکز زبان با فک بالایی تلفظ می‌شود. تلاش کنید شبیه به حرف «س» ولی «چ» تلفظ کنید.
مثال: چارَشَنَبَه (چهارشنبه)

ج

حرف «ج» در زبان و الفبای ترکی شبیه به لهجه‌ی اصفهانی (قصه‌های مجید را به خاطر دارید؟) تلفظ می‌شود. به جای تلفظ آن با گلو، تنها مرکز زبان را به فک بالایی بچسبانید و تلاش کنید شبیه به حرف «س» آن را تلفظ کنید.
مثال: جُرَاب (جوراب)

حال تلاش کنید جمله‌ی زیر را در ذهن‌تان تبدیل و تلفظ کنید:
گَرَح گَنَدَم قَنَدی قَرَه قَتَدانا دُولدورام، کَره‌لری قویام یخچالا، چارَشَنَبه گونی جاواد گله‌جاق.

راه‌نما: جَرَح جَنَدَم گَنَدی گَره گَتَدانا دُولدورام، چَره‌نی گویام یخچالا، چارَشَنَبه (سارَشَنَبه) جونی جاواد (ساواد) جله‌جاق (جله‌ساق).

صدادار: وُ، وُ، ئ

حروف صدادار فوق در زبان فارسی وجود ندارند ولی در ادامه نحوه تلفظ آن‌ها را یاد خواهیم گرفت.

وُ

این حرف صدادار در زبان ترکی شبیه به صدای «وُ» ولی با جابجایی زبان به سمت جلو تلفظ می‌شود.

مثال: شاه‌گولو (شاه‌گلی)، اولماق (مُردن)

وُ

این حرف صدادار در زبان ترکی شبیه به صدای «او» ولی با جابجایی زبان به سمت جلو تلفظ می‌شود.

مثال: تۆرکۆ (ترکی)، اۆرح (قلب)

ئ

این حرف صدادار به طور کلی در فارسی وجود ندارد و تنها راه تلفظ آن تمرین تلفظ نکردنش می‌باشد.

مثال: سیخیلماق (له شدن، خسته شدن)، قییریلماق (کنده شدن)

تلفظ با حروف فارسی: سخلماق یا سعخعلماق (تلاش کنید هیچ یک از صداهای ـَ ـِ ـُ را استفاده نکنید.)

بخش دوم

حالا که تفاوت‌های الفبای فارسی و ترکی را یاد گرفته‌اید بد نیست سایر حروف این الفبا را هم یاد بگیرید تا به هنگام نوشتن ترکی خواندن نوشته‌های شما برای سایر ترک‌ها راحت‌تر باشد.

در الفبای ترکی به دلیل وابستگی شدید مضامین و مفهوم کلمات به صداها اعراب (َ ِ ُ) وجود ندارد و همه‌ی آن‌ها میان سایر حروف نوشته می‌شوند. (به غیر از صدای َ که تنها در ابتدا و انتهای کلمه نوشته می‌شود و در میان کلمه چشم‌پوشی می‌شود.)

آ ا ل: آلما (سیب)

آ َ ه: اریح (زردآلو)، کلمه، گلمه‌سی (آمدنش) *

ا َ ا: ائو (خانه)، هئشزاد

ا و ُ و: اوْجاق، اوْردا (آنجا)

ا و ُ و: توْركوْ (ترکی)

ا و ُ و: اوْرمیه

ا و ُ و: گوْل (دریاچه)

ای ی ی: ایران، دیز (زانو)

ای ِ ی: ایراق (دور، جدا)، میخ

ه ه ح: اوْرح (قلب) برای اینکه با صدای َ اشتباه گرفته نشود در آخر کلمه ح نوشته می‌شود)

سایر حروف با الفبای فارسی و عربی یکسان هستند. صرفاً تشدید مگر برای کلمات عربی وجود ندارد و با تکرار حرف نوشته می‌شود.

* اگر دقت کنید «گلمه» به خودی خود یک کلمه‌ی جداست برای همین در انتهای آن ه نوشته می‌شود سپس پسوند کلمه به شکل مجازی به آن می‌چسبد.